

GRIGORE BOTEZATU
La 80 de ani

G. Botezatu este personalitate marcantă în domeniul cercetării culturii populare, reprezentând colectivul folcloriștilor de la A. Ș. M. Îmi este unul dintre prietenii mai în etate. Ne cunoaștem de 48 de ani, fiind colegi la sectorul de folclor al actualului Institut de Filologie al Academiei de Științe a Moldovei și colaborând la realizarea unor lucrări colective. Datorită muncii acestui cercetător, în mare parte, tezaurul folcloric existent în Basarabia și în satele românești din Ucraina este cunoscut în lume. Un alt bun folclorist al nostru, Sergiu Moraru, observa că prin cărțile lui G. Botezatu „lumea fermecată a basmelor moldovenești a fost cunoscută de la Atlantic pînă la Pacific”. S-ar părea că este o exagerare, însă afirmația aceasta – după cum vom vedea – corespunde realității.

În context, voi accentua și de data aceasta că meseria de folclorist este deosebit de grea, însă foarte necesară societății.

În același timp, la noi astăzi, ca și mai înainte, despre minunata cultură populară pe care o avem se vorbește prea puțin, iar aprecierile, grija față de ea aproape că lipsesc.

G. Botezatu s-a născut la 14 ianuarie 1929 într-o familie de țărani răzeși din nordul [Moldovei](#), s. [Baraboi](#) jud. Bălți. Voi aminti aici faptul că numele de Grigore nu i-a fost pus întâmplător. Ziua sa de naștere se află în preajma unei sărbători religioase – a Sf. Grigorie Teologul (la 25 Ianuarie).

G. Botezatu a copilărit și a învățat la școală în anii grei de război, apoi de foamete, epidemie de tifos (în 1946-1947), deportări, colectivizare forțată a țăranilor în 1949. În acel an (1949) a absolvit școala medie din satul natal, iar în 1954 – Facultatea de Istorie și Filologie (Secția de limbă și literatură numită pe atunci „moldovenească”) a Universității de Stat din Chișinău.

După absolvire, tânărul cu studii filologice a fost angajat în calitate de cercetător științific la Institutul de Istorie, Limbă și Literatură al Filialei Moldovenești a Academiei de Științe a Uniunii Sovietice. De atunci și pînă astăzi, timp de 55 de ani, G. Botezatu este prezent în activitatea de valorificare a bogatei și variatei noastre culturi populare.

Preocupările folcloristului Grigore Botezatu sunt diverse: culegerea creațiilor populare pe teren, publicarea lor, traducerea din folclorul literar al altor etnii, studierea operelor artistice anonime.

Munca migăloasă dar interesantă de înregistrare a folclorului l-a ademenit [pe G. Botezatu](#)

Încă de pe cînd era student la Universitate, de-a lungul zecilor de ani, pasionatul folclorist a fixat – în numeroase caiete sau pe kilometri de bandă magnetică – multe mii de texte populare orale, pe care le-a depozitat în Arhiva de Folclor a A.Ș.M., în care se păstrează materiale înregistrate începînd cu anul postbelic 1945. G. Botezatu a cules variate creații etnofolclorice în majoritatea localităților din R. Moldova și în sate românești (unele de acum deznaționalizate) din Ucraina (reg. Odesa, Nicolaev, Chirovograd, Cernăuți, nordul Maramureșului, numit astăzi Transcarpatia), din Rusia (ținutul Crasnodar) ș. a.

Una din tendințele de invidiat ale lui G. Botezatu este strădania de a descoperi informatori talentați de folclor, de la care apoi înregistrează tot ce știu ei din creația populară.

G. Botezatu se mîndrește, pe drept, că l-a cunoscut personal pe extraordinarul povestitor și cîntăreț popular Trifan Baltă din Bleșteni, Edineț. Repertoriul folcloric al acestui interpret deosebit a fost înregistrat anterior de scriitorii Valentin Roșca și Ion C. Ciobanu, care au întocmit și editat culegerea *Poveștile lui Moș Trifan* (cartea are cel puțin 5 ediții, începînd cu anul 1955).

G. Botezatu are mare răbdare să efectueze înregistrări repetate (imediat sau la diverse intervale de timp) – lucru foarte greu de realizat, mai ales cînd înregistrările se fac îndată una după alta. Să ne imaginăm cum G. Botezatu îl convinge pe un bătrîn de vreo 80-90 de ani să spună un basm lung ori să cînte o colindă (tot lungă) de două ori, de cîteva ori la rînd. Bineînțeles, această muncă este mult apreciată în folcloristică. Ea permite studierea evoluției creațiilor populare, modul de interpretare, de improvizare ș. a.

G. Botezatu s-a consacrat îndeosebiculegerii textelor de proză populară: povești, parable, legende, snoave etc. Au observat mai mulți oameni de litere talentul lui G. Botezatu de prelucrare, cizelare a poveștilor populare – ceea ce folcloristica permite doar în anumite cazuri. Repovestind narațiunile populare, G. Botezatu caută să păstreze totul ce este important în ele: personajele, liniile de subiect, elementele vorbirii locale, umorul țărănesc ș. a. Totodată, folcloristul nostru completează poveștile populare cu ceea ce crede că textele folclorice au pierdut trecînd de la un interpret la altul, întrucît nu toți au același talent în ale povestitului. G. Botezatu îngrijește cu multă atenție frazele, dialogurile, acordă atenție specială intitulărilor, formulelor inițiale, mediane, finale, tipice poveștilor populare.

Folcloristul Victor Gațac, membru corespondent al Academiei de Științe a Rusiei, membru de onoare al A.Ș.M., scrie, cu multă pătrundere: „Grigore Botezatu întrunește în sine folcloristul și scriitorul. El evidențiază frumusețea poveștii populare. Lucrînd asupra poveștii, tinde să înmănuncheze și să concentreze în varianta aleasă ceea ce găsește mai valoros în diferite texte: bogăția de locuțiuni, integritatea, tiparele urzite secole în șir, alege cuvînte și expresii, forme plastice, ocolindu-le pe cele întîmplătoare, neexpresive”.

Lucrul pe care-l face G. Botezatu în cazul dat este foarte prețios, mai ales, avînd în vedere faptul că cititorii principali ai poveștilor populare sunt copiii. Basmele cultivă la cei mici dragostea față de cuvîntul matern, frumos, față de carte.

Multe generații de copii din Moldova și nu numai au citit ori au ascultat din anii 1950 pînă astăzi, poveștile îngrijite cu măiestrie de către G. Botezatu, astfel însușind vorbirea populară curată, simplă.

Despre G. Botezatu, artist al cuvîntului, vom reproduce aici o apreciere făcută de maestrul Vladimir Beșleagă: „Botezatu nu e un culegător și «prelucrător», e un extrem de

talentat povestitor. Ce stil, ce limbă, ce bogăție și prospețime, și firesc al vorbirii. <...> El unul este. Un fenomen singular la noi, ba chiar, cred, în tot arealul daco-roman”.

Prima colecție de povești populare G. Botezatu a editat-o încă în 1955, la un an după absolvirea Universității. După aceea au urmat alte culegeri, peste 40 la număr. Voi numi doar câteva din ele: „*Basme și snoave* (1958), *A fost odată* (1966), *Făt-Frumos și Ileana Cosânzeana* (1967), *Peneș-Împăratul* (1968), *Povești populare din Basarabia* (1995), *Apa tinereților* (2004) ș. a.

Numai în anul 2008 au fost tipărite – într-o ediție excelentă – 15 cărțuții de povești (îngrijite de G. Botezatu), într-o serie pentru grădinițele de copii și clasele primare: *Povestea lui Isaia argatul*, *Dafin și Vestra*, *Apa Sîmbetei*, *Voinicul din lumea fără nume*, *Aliman – feciorul lui Verde-Împărat*, *Povestea lui Lazăr Busuioc* ș. a.

11 culegeri de folclor ale lui G. Botezatu au fost traduse și editate, în tiraje impresionante, în multe limbi ale etniilor lumii: engleză, franceză, germană, spaniolă, japoneză, bulgară, slovacă, rusă, ucraineană, belorusă, georgiană ș. a. Pe de altă parte, distinsul folclorist a transliterat în graiul românesc (prin intermediul limbii ruse) și a editat la Chișinău peste 30 de culegeri folclorice ale diferitelor popoare: estonian, leton, cazah, bulgar, chinez, indian, egiptean etc. În semn de apreciere a muncii uimitoare de culegere și publicare a nestematelor populare, G. Botezatu a fost primit în Uniunea Scriitorilor încă în anul 1957.

Accentuez faptul că, spre deosebire de culegerile folclorice de popularizare, despre care am relatat mai sus, G. Botezatu respectă cu o strictețe deosebită autenticitatea creațiilor populare atunci când este vorba de înregistrarea și editarea științifică a folclorului.

Cercetătorul a participat activ la întocmirea, redactarea și editarea celor trei serii de culegeri folclorice ale românilor moldoveni. Mai reprezentativă este seria intitulată *Creația populară moldovenească* (în 16 volume). Vorbind despre lucrarea aceasta, savantul bucureștean Jordan Datcu, un bun prieten al folcloriștilor basarabeni, l-a apreciat pe G. Botezatu drept „cel mai bun cunoscător al prozei populare moldovenești”.

Corpusul de folclor nominalizat este în opinia cercetătorilor un veritabil monument al culturii populare din Basarabia, iar autorii lucrării, care au muncit mai mult de 10 ani la întocmirea și editarea celor 16 volume, au manifestat un adevărat act de eroism. Este un adevăr pentru că seria despre care este vorba a văzut lumina tiparului în anii 1970-1980, când în RSSM era în desfrîul antinaționaliștilor și ateștilor. Lucrarea s-a bucurat de o apreciere merituoasă din partea recenzenților din țară și din străinătate. Trei volume importante din această serie au fost realizate de G. Botezatu: *Legende, tradiții și povestiri orale* (1975). *Povești fantastice* (1976), *Povești nuvelistice* (1980).

Seria a doua de colecții folclorice ale românilor din R. Moldova și din Ucraina și-a propus drept scop publicarea creațiilor populare conform zonelor etno-folclorice. Au ieșit de sub tipar opt volume colective, la realizarea cărora a participat și G. Botezatu: *Folclor din părțile codrilor* (1973), *Folclor din Bugeac* (1982), *Folclor din stepa Bălților* (1986), *Folclor din cîmpia Sorocii* (1989), *Folclor din țara fagilor* (1993), *Cît îi Maramureșul* (1993). Ultimul, al 8-lea volum – *Folclor românesc de la est de Nistru, de Bug, din nordul Caucazului* a fost editat în 2007. Cartea a doua a acestui volum va apare în curînd la Tipografia Centrală din Chișinău.

Seria a treia – numită *Mărgăritare* – este destinată elevilor școlii lor de cultură generală. Și aici G. Botezatu are trei culegeri: *Auzita-m din bătrîni: Legende* (1981); *De n-ar fi, nu s-ar povesti* (1983); *Plugul de aur: parabole și povești nuvelistice* (1985).

Este importantă contribuția lui G. Botezatu la evaluarea moștenirii literare din sfera folcloristicii românești. El a publicat articole despre preocupările folcloristice ale lui Dimitrie Cantemir, Ion Neculce, Ion Creangă, Mihai Eminescu, Alexie Mateevici, Tudor Pamfile, Petre V. Ștefănuță, Nichita Smochină, Tatiana Gălușcă. Un merit aparte al lui G. Botezatu este revalorificarea operei eminentului folclorist și etnograf basarabean din anii 1930 – Petre V. Ștefănuță. În colaborare cu colegul Andrei Hîncu a întocmit și a editat lucrarea Petre V. Ștefănuță, *Folclor și tradiții populare* în 2 volume (1991). Prin editarea acestei lucrări a fost inaugurată seria *Moștenire*, consacrată publicațiilor privind folclorul, etnografia, literatura clasică a românilor.

Un succes aparte și o mare bucurie a lui G. Botezatu și a tuturor iubitorilor de frumos este apariția în 2008 a monografiei lui Gheorghe V. Madan, *Un sat basarabean de codru: Trușenii*/ Text stabilit, note, comentarii, corespondență, documente, fotografii, bibliografie de G. Botezatu și Tamara Apostol-Macovei.

Monografia lui Gh. V. Madan și-a așteptat editarea timp de peste 75 de ani. S-a crezut că este pierdută. Dar în 1968 cercetătorul chișinăuian, colegul nostru, Vasile Badiu a descoperit acest manuscris, care se păstrează în fondurile Bibliotecii Centrale Universitare „M. Eminescu” din Iași.

G. Botezatu a desfășurat o amplă activitate de studiere a diferitelor teme importante privind folclorul românilor basarabeni. În 1966 și-a luat doctoratul cu teza *Genurile folclorice și realitatea istorică* (pe baza folclorului haiducesc). Peste un an, în 1967, a editat monografia *Folclorul haiducesc în Moldova*, care l-a făcut pe autor cunoscut în știința despre folclor.

G. Botezatu a publicat peste 300 de articole în variate culegeri, reviste de profil, precum și în enciclopedii, ziare, calendare ș. a.

Și-a dat concursul la scrierea unor manuale pentru instituțiile de învățământ superior și cel mediu. Este unul dintre autorii și redactorii primului curs de creație populară orală din Basarabia – *Schițe de folclor moldovenesc* (1965) – o lucrare științifică de mare necesitate practică pentru catedrele de filologie din acea perioadă. A depus o muncă enormă în calitate de coautor și coredactor la lucrarea colectivă *Creația populară: Curs teoretic de folclor românesc din Basarabia, Transnistria și Bucovina* (1991). În prezent folcloriștii, inclusiv G. Botezatu, pregătesc pentru editare un nou curs universitar, numit *Folclorul literar al românilor din R. Moldova și din Ucraina*, pe care-l așteaptă profesorii și studenții de la facultățile de filologie.

G. Botezatu a participat la întocmirea primei creștomații de folclor românesc din Basarabia (1966). Este coautorul unui manual de literatură, numită „moldovenească”, pentru clasa VI, care a avut 4 ediții – (1973-1976).

G. Botezatu s-a manifestat și ca un bun organizator, coordonator al activității folcloriștilor și etnografilor de la A.Ș.M. Timp de 20 de ani (1979-1999) a fost șeful sectorului de folclor. În 1991 a participat în modul cel mai direct la înființarea Institutului de Etnografie și Folclor, după modelul instituțiilor respective din alte țări. A fost vicedirector al acestui institut (lichidat, din greșeală, în 1999); a fost locțiitorul redactorului responsabil al *Revistei de etnologie* (1995-2001), editată de acest institut.

G. Botezatu a fost unul dintre autorii proiectului lucrării de amploare *Tezaurul etno-folcloric al românilor din Moldova* (în aproximativ 30 de volume), în colaborare

cu specialiști din Iași, București, Cluj-Napoca, Cernăuți, Moscova, dar care n-a fost dus la bun sfârșit, în anii '90, din lipsă de surse financiare.

A participat la organizarea și desfășurarea mai multor întruniri naționale și internaționale ale folcloriștilor și etnografilor.

Cărțile lui G. Botezatu alcătuiesc o întreagă bibliotecă, de mare folos pentru mii de cititori din țară și de peste hotare. Ele contribuie la păstrarea limbii strămoșilor noștri, la menținerea conștiinței naționale.

Rezultatele remarcabile obținute se datorează calităților care-l caracterizează: vocația de folclorist, marea dragoste față de cultura noastră populară, extraordinara forță de muncă, dăruire, bunătate; chiar și pentru răuvoitori face bine. Îi sunt proprii calmul, echilibrul – însușiri pe care le manifestă puțini dintre contemporanii noștri.

Pentru toate cele înfăptuite, G. Botezatu s-a învrednicit de câteva distincții meritate: titlul onorific „Om de știință emerit” (1990), premiul „Dacia” (1991), premiul „Simion Florea Marian” al Academiei Române (1995), ordinul „Gloria muncii” (1996), premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova (2004). I-au consacrat articole câteva enciclopedii și dicționare din țară și de peste hotare: enciclopedia *Literatura și arta Moldovei* (1985), *Dicționarul general al literaturii române* (2004), *Dicționarul etnologilor români* (2006), *Dicționarul scriitorilor români din Basarabia (1812-2006)* (2007) ș. a.

Este important că și în prezent G. Botezatu este relativ sănătos, activ. Îl frământă ideea revenirii la ideea înălțării unui adevărat monument al autorului anonim al folclorului. Bineînțeles, este un lucru foarte greu de realizat după ce concepția inițială a lui I. Druță s-a soldat cu apariția unui monument nu prea clar, un turn de piatră, care ar semăna și cu o lumânare, fixată pe o stâncă din preajma Nistrului, nu departe de Soroca.

Ca și majoritatea dintre noi, G. Botezatu este trist de cele multe realități negative văzute în societatea noastră. Așteaptă schimbări spre mai bine în anul 2009 și în cei care urmează.

Cu ocazia jubileului, colegii îi urează lui G. Botezatu mulți ani cu sănătate, împreună cu cei dragi, să ne bucure și în continuare cu noi realizări frumoase în munca nobile de valorificare a zestrei noastre folclorice.

* * *

La 27 Ianuarie 2009, în Sala Mică a A.Ș.M. a avut loc o ședință lărgită a Consiliului științific al Institutului de Filologie consacrată omagierii folcloristului G. Botezatu la 80 de ani de la naștere și 45 de ani de activitate. Ședința a fost prezidată de directorul Institutului de Filologie dna Ana Bantș, doctor în filologie. Au fost prezentate câteva comunicări: *Grigore Botezatu – folclorist consacrat* (Nicolae Băieșu, doctor habilitat în filologie); *Probleme de clasificare a cîntecelor bătrînești* (Tatiana Butnaru, doctor în filologie); *Cîntecul liric haiducesc în studiile lui G. Botezatu* (Tudor Colac, doctor în filologie). Au luat cuvînt: Mariana Șlapac, doctor habilitat, vicepreședinte al A.Ș.M., academicienii Haralambie Corbu, Mihai Cimpoi, membrul corespondent al A.Ș.M. Nicolae Bilețchi, scriitorul Vladimir Beșleagă, doctorii în filologie Andrei Hropotinschi, Dumitru Apetri, Vasile Bahnaru, profesorul Nicanor Țurcanu, șefa Departamentului Cultură al municipiului Ialoveni Claudia Șerșun ș. a.

În cadrul ședinței au fost lansate cărțile: Petre V. Ștefănuță, *Datini și creații populare*/ Text ales și stabilit, studiu introductiv, note și comentarii de Grigore Botezatu, Chișinău: Știința, 2008; Gheorghe V. Madan, *Un sat basarabean de codru: Trușenii*/ Text stabilit, note, comentarii, corespondență, documente, fotografii, bibliografie de Grigore Botezatu și Tamara Apostol-Macovei, Chișinău, Muzeum, 2008.

Au venit cu urări de sănătate membrii ansamblului etno-folcloric „Ștefan Vodă” Tudor Ungureanu și Victor Botnaru.

NICOLAE BĂIEȘU
Institutul de Filologie al A.Ș.M.